

Sluitende aanpak kwetsbare jongeren

Groot dromen, klein beginnen

Om de verbinding onderwijs, zorg, arbeid (nog beter) tot stand te brengen en zo een sluitende aanpak te realiseren voor (kwetsbare) jongeren, stelde de gemeente Apeldoorn in september 2016 een verbindingsofficier aan.

Marieke ten Hove-Gaasbeek werd voor deze functie gedetacheerd vanuit VSO De Bolster in Apeldoorn/Voorst. Binnen deze cluster 4-school is zij verantwoordelijk voor de stages en de uitstroom. Op 1 mei 2018 keert zij terug, na anderhalf jaar verbindingsofficier te zijn geweest. Verbindingen zijn gelegd, knelpunten boven water gehaald en samenwerkingsrelaties tot stand gebracht. Het werk zit er niet op, maar het begin van een sluitende aanpak is er zeker.

Een ontmoeting met verbindingsofficier Marieke ten Hove leidde er toe dat de deelnemers aan de Participatiescan haar verhaal wilden delen als good practice voor een aanzet tot een sluitende aanpak kwetsbare jongeren. Ter inspiratie voor iedereen die met deze doelgroep te maken heeft!

Divosa, Mbo Raad, Ingrado, VOBC, Vo-raad, NJi

Doelgroep

Met de Participatiewet is een compleet nieuwe groep jongeren bij de gemeentes in beeld gekomen: jongeren die het vso en praktijkonderwijs verlaten en toegeleid moeten worden naar de arbeidsmarkt. Dit zijn de jongeren die voorheen Wajong kregen en nu met een doelgroepregister-banenafspraken het onderwijs verlaat, vaak zonder helder perspectief. Deze nieuwe doelgroep vraagt veel van de gemeente: samenwerking tussen Jeugdwet, WMO, Participatiewet, Leerplicht, RMC, Samenwerkingsverbanden, etc.

Ten Hove: 'Die verbindingen zijn er meestal niet. We zien dat gemeenten veelal nog 'gesegmenteerd' zijn ingericht, budgetten worden nog echt niet samen ingezet en er is een flink aantal hobbels in het traject van 18- naar 18+. Daar komt nog bij dat de gemeentes geen kennis hebben van de doelgroep. Dat maakt mijn achtergrond interessant. Ik ken de jongeren van haver tot gort en weet wat zij nodig hebben om succesvol te kunnen landen op de arbeidsmarkt.'

*'Ik werk volgens de methode GVB (gezond boerenverstand).
Vraag je voortdurend af waarom je de dingen doet zoals je ze doet'*

Waar begin je als kersverse functionaris met een kersverse opdracht? Ten Hove: 'De eerste maand heb ik kennism gemaakt met alle sleutelfiguren. In een persoonlijk gesprek omdat ik iedereen wilde zien en horen. Iedereen die binnen de gemeente betrokken is bij de WMO, zorg, arbeid en onderwijs had ik nu in beeld. En zij kenden mij. Dat is belangrijk, dat is stap 1.'

Stappen

Als eerste werd vervolgens ingezoomd op de RMC-functie. Ten Hove schreef, met de RMC-collega's, een notitie met als titel 'RMC, schakel in het netwerk'. 'De RMC-medewerkers zijn belangrijke sleutelfiguren voor deze nieuwe doelgroep. Ze zijn van enorme waarde omdat ze niet werkzaam zijn bij een aanbieder van zorg, onderwijs of arbeid en dus een objectieve rol kunnen vervullen. We hebben onderzocht wat de RMC-er daarvoor nodig heeft, wat er nodig is om goed in positie te komen. De verbinding van het RMC met het Jongerenloket is essentieel, dat hebben we als eerste aangepakt.'

'Tweede punt dat we oppakten was voorkomen dat jongeren uit beeld raken tussen het vso en mbo-entree. Te veel jongeren die deze overstap maken vallen uit op het mbo. Een van de ROC's in de regio (Aventus) had een droom; zij wilden kwetsbare jongeren zorgvuldig kunnen voorbereiden op de overstap die zij gingen maken. Deze droom is gerealiseerd in 'De Prelude' waarbij inmiddels alle aanbieders van mbo-trajecten (zowel reguliere als alternatieve routes) zijn aangesloten. In het Prelude-traject, dat onder meer gefinancierd wordt uit de VSV-middelen, konden in het voorjaar van 2017 negen jongeren uit het vso voorschakelen. In drie maanden tijd werd bekeken of een mbo-traject voor hen haalbaar was. Van de negen jongeren gingen er na drie maanden zes naar het mbo, voor drie werd een alternatief traject gevonden.'

De Prelude schoof vervolgens aan bij 'de Brede Satelliet', een klankbordgroep vso/praktijkonderwijs en gemeente. Deze brede satelliet bestaat vanaf dan dus uit vso en praktijkonderwijs, alle mbo-aanbieders, de Internationale Schakelklassen, RMC en Jongerenloket en het Werkplein. MEE is onafhankelijk voorzitter. Ten Hove: 'Doel van de brede satelliet is elkaar te voeden en met elkaar vast te stellen wat er beter kan in alle aansluitingen: onderwijs-onderwijs, onderwijs-arbeidsmarkt en onderwijs-dagbesteding.'

Pilot

Derde actie was de start van een pilot in een van de Apeldoornse wijken. Aanleiding was de constatering dat wat op papier staat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. De verwachte verbindingen tussen de verschillende disciplines ontstonden niet vanzelf. De praktijk blijkt veel weerbarstiger dan op papier ingeschat kan worden. Ten Hove: 'Om een casus rond dit soort jongeren goed te kunnen uitvoeren, heb je in elk geval iemand nodig vanuit de Participatiewet, iemand vanuit leerplicht/RMC, een jongerenwerker, een maatschappelijk werkende van het sociaal

wijkteam en eventueel de buurtregisseur die de problematiek naar een hoger niveau kan tillen. Deze mensen komen elkaar niet zomaar tegen in een sociaal wijkteam. In de pilot zijn we aan de slag gegaan volgens de methodiek van de reflectieve praktijk. Dat betekent dat we alle emoties, aannames en wensen van een casus afhaalden en met elkaar onderzochten wat nu daadwerkelijk de hulpvraag was. Wat heeft prioriteit en wie is er dan aan zet? In de pilot die een half jaar draaide pelden we zo casus voor casus af. We stelden vast wie wanneer aan zet was, leerden tijdig op- en af te schalen, oftewel weten wanneer je nodig bent. Dit liep heel mooi want we zagen in de praktijk verbindingen ontstaan die er nog niet waren.'

Schakelpunt

Opbrengst van de pilot was dat Apeldoorn een schakelpunt participatie en re-integratie kreeg. Het schakelpunt draait nu Apeldoorn-breed. Het schakelpunt heeft een voorzitter en werkt volgens de reflectieve praktijk. De jongeren en volwassenen met psychische kwetsbaarheid staan centraal. Ten Hove: 'Het is niet een over-de-schutting-gooi-overleg. Voorwaarde is dat het een casus betreft die vastgelopen is en die in geen enkel ander overleg besproken kan worden. Dat toetsen we eerst. De inbrenger moet dus nagaan of hij iets over het hoofd heeft gezien. Of de casus nog ergens besproken had moeten worden. Het schakelpunt zit één keer per drie weken om tafel. De inbrenger bepaalt, met de voorzitter, wie er nodig zijn. In het schakelpunt stellen we vast wat de oorzaak is dat de casus is vastgelopen. Zit het knelpunt in de wetgeving, in het beleid of in de uitvoering? Door de casussen op deze manier te ontleden, kunnen we de uitkomsten ook weer gebruiken als gemeente.'

.....
*'Ik denk dat als we echt werken vanuit de bedoeling,
er andere keuzes gemaakt zullen worden'*
.....

Jongerenloket

Als vierde wordt het Jongerenloket opnieuw tegen het licht gehouden. Ten Hove is daarvoor kwartiermaker: 'Onze droom is dat een jongere die vastloopt op welk terrein dan ook, bij het Jongerenloket start. We geloven in estafette-denken. Dus een jongere met huisvestingsproblemen of verslaving kan ook aankloppen bij het Jongerenloket en wordt van daaruit verder geholpen. Elke partij laat het stokje pas los als een volgende het heeft overgenomen en niet eerder. We willen iedere jongere tijdig oppakken, want vroeg of laat komen ze terug bij de gemeente. En voor een jongere moet het niet uitmaken waar hij zich meldt.'

Verbinding jongerenwerk-ambulante begeleiding

Het laatste speerpunt waar op ingezet is, is de verbinding jongerenwerk-ambulante begeleiding en daarmee van welzijn en zorg. Ten Hove: 'Dat is zo leuk, zo goed! Er is in en om Apeldoorn een groot aantal jeugd/GGZ-instellingen, deels residentieel. Jongeren die daar opgenomen zijn, gaan op een gegeven moment met ambulante begeleiding wonen buiten de instelling.'

Ik kwam er achter dat er geen verbinding was tussen de ambulante begeleider van de instelling en de jongerenwerker in de wijk. Da's niet handig. Zo'n jongere gaat van intramuraal extramuraal wonen. Komt in een wijk terecht, heeft geen idee hoe hij een goede buur of wijkbewoner moet zijn, kent het nog niet. Daarnaast heeft hij een vraag op het gebied van vrije tijd en recreatie waar de ambulante begeleiders meestal geen antwoord op hebben.'

'We zijn begonnen met één instelling, Pluryn. De ambulante begeleiders van die instelling hebben we laten kennismaken met alle jongerenwerkers vanuit de wijken. Dat was zo ongelooflijk mooi! Ze hebben elkaar geïnformeerd en weten elkaar inmiddels goed te vinden. Jongeren uit de wijken maken onder begeleiding van het jongerenwerk gebruik van de voorzieningen van twee residentiële instellingen, zoals van de survival-banen. Het mes slijdt aan twee kanten: het jongerenwerk leert de aanstaande wijkbewoners kennen en jongeren uit de wijk en jongeren uit de instelling maken alvast kennis met elkaar. Daarnaast wordt er nu standaard een kennismakingsgesprek met het jongerenwerk gepland als een jongere uit een instelling zelfstandig gaat wonen.'

.....
*'Onze droom is dat er geen jongere meer vastloopt
op welk terrein dan ook'*
.....

Nog niet klaar

Voor ten Hove zit het werk erop, maar het is nog niet klaar. 'Ik geloof in groot dromen en klein beginnen. Ik geloof bijvoorbeeld in de school als vindplaats. Met bovenstaande zijn we begonnen, maar mijn droom is het jongerenwerk veel meer positie te geven binnen het onderwijs. Als deze kwetsbare jongeren op hun 18de denken dat zij het alleen kunnen en hulpverlening vaarwel zeggen, kunnen de jongerenwerkers ze overpakken. Ze weten dan immers al over wie het gaat. Dus de koppeling tussen jongerenwerk en onderwijs wordt de volgende stap. Ook dit zullen we op kleine schaal starten. Het vso ligt hier het meest voor de hand.'

Ten Hove heeft gewerkt volgens de methode GVB (gezond boerenverstand) zoals ze het zelf noemt. 'Vraag je voortdurend af waarom je de dingen doet zoals je ze doet. Werk vanuit verwondering en nieuwsgierigheid. We hebben de neiging om alles heel ingewikkeld te maken. 't Lijkt soms bijna dat het niks kan zijn als het eenvoudig is. Maar stel je eens voor hoe veel last deze doelgroep heeft van al dat ingewikkelde gedoe. En wat is het nut van al die schotten die we nog steeds overeind houden. Ze passen in elk geval niet bij wat de doelgroep nodig heeft. Waar blijft het ministerie van Jeugd en de afdeling Jeugd binnen de gemeenten? Ik denk dat als we echt werken vanuit de bedoeling, er andere keuzes gemaakt zullen worden.'

DE PARTICIPATIESCAN

De Implementatiescan voor jongeren in een kwetsbare positie heet nu Participatiescan.

Ten Hove: 'Ik werd vanuit mijn functie helemaal enthousiast van dat instrument. Dus we hebben de scholen, verenigd in de Brede Satelliet, laten weten dat we de scan wilden draaien en dat wij de regie wilden nemen. De scholen waren meteen akkoord. Er zat een vertegenwoordiging vanuit de brede satelliet, RMC, UWV, twee werkgevers, jongerenwerk/welzijn, de GGZ en ik als verbindingsofficier. We hebben de vragen van de scan doorlopen en de resultaten hebben we vertaald in thema's: focus op werk en talent, kwaliteit begeleiding en effectieve samenwerking. De scan bracht de toen nog ontbrekende verbindingen aan het licht. Daar konden we toen vervolgstappen aan koppelen. Zo bekijken we onder meer hoe de voormalige infrastructuur van het SW-bedrijf van toegevoegde waarde kan zijn in de arbeidstoeleiding van de kwetsbare doelgroep. Daarnaast draait er een pilot met intensieve jobcoaching en nemen we deel aan een onderzoek vanuit het Trimbos instituut om te ervaren welke vorm van jobcoaching het meest optimaal is voor deze kwetsbare jongeren.'

DIT ZIJN DE STAPPEN

1. Zorg dat iedereen die binnen de gemeente betrokken is bij de WMO, Jeugdzorg, arbeid en onderwijs elkaar kent.
2. Zet RMC in positie, het liefst binnen het Jongerenloket.
3. Bouw een structuur die voorkomt dat jongeren tussen vso/pro en mbo uit beeld verdwijnen en/of uitvallen. Ontwikkel een voorschakeltraject met alle mbo-aanbieders.
4. Check of wat op papier staat ook zo werkt in de praktijk. De verwachte verbindingen tussen de verschillende disciplines ontstaan vaak niet vanzelf. Apeldoorn organiseerde hiervoor een pilot in een van de wijken.
5. Kijk wat nodig is om hardnekkige problematiek die niet op tafel komt in een bestaand overleg, op te lossen. In Apeldoorn werd hiervoor het schakelpunt ingericht.
6. Houdt de inrichting van het Jongerenloket tegen het licht. Hoe kan dat de plek worden waar iedere jongere met vragen terecht komt?
7. Onderzoek of er een verbinding mogelijk is tussen ambulante begeleiding vanuit de jeugdzorg /GGZ en het jongerenwerk.
8. Gebruik de Participatiescan om eventueel ontbrekende verbindingen aan het licht te brengen en de samenwerking te optimaliseren.
Zie: www.participatiescan.com

Tekst: Yolenthe van der Ree